

јуначке песме о подвизима које су починили њихови преци, као што ми би речено. А кад би они поменули нешто што им се свидело, многи су викали онако како они имају обичај да вичу. А према ономе што сам чуо, мени се чинило да су то евнуси, јер нисам могао да их видим. А кад сам ушао под трем, видео сам да су свирали у веома велике жичане инструменте. И то је трајало све док нису почели да једу. А чим јело би дигнуто, сви поустајаше и речени изасланик пође, не говорећи тога пута ништа о својем изасланству, јер је такав обичај, а затим оде у свој стан.

А сутрадан дође онај што беше дошао да га води у двор, некакав благајников чиновник, и донесе реченом изасланику новац за трошак, 200 аспри, јер је такав обичај да господар, од тренутка кад је један изасланик разговарао са гооподарем све док му се не одговори, шаље новац за трошак. А сутрадан, пошто су му послали новац за трошак, дођоше неки робови да стражаре на вратима да би добили новац, јер је такав обичај, али се они задовољавају малим.

А трећег дана позваше реченог изасланика да чују шта је хтео да каже. Он одмах пође на двор, а ја са њим. Ту видесмо да је господар већ одржао двор и да се повукао у своју одају, а ту су биле паше и беглербег, господар Грчке, који саслушаше шта је речени изасланик хтео да каже.

(Бертрандон де ла Брокијер, *Путовање преко мора*, Београд, 1950, 117-119.)

11. Ашик паше Заде-дервиш Ахмед (XV век)

Родио се у мести званом Танун, а касније се прозвало Елван Челеби. Рођен је хидрнске 803. године (1401). Био је ожењен и имао је кћер Рабију која се 847. године удала. Пре удаје кћери ишао је у Ђабу. Већ 842. године видимо га у табору Мурата II. У крвавом окршају Јанка Хуњадија са Муратом II 852. (1448) на Косову лично је узео учешће и за његово храбро држање султан му је поклонило коња.

Не зна се година када је Ашик паше Заде умро. Своје дело "Товарих-и-ал Осман", почео је да пише у дубокој старости, 859. (1484) године када му је било 86 година. Хроника завршава догађајима који су се збили тј. до 908. године (1502).

11.1. Глава која говори о томе како је Босна вилајет освојена и шта је султан у томе вилајету учинио

"Пошто је Смедерево било освојено, султан посла човека босанском краљу с поруком: "Или се потчини да плаћаш харач, или ево ме против тебе". Саопштише краљу султанову поруку. Човек који беше донео султаново писмо, предаде га и затражи одговор. Тад он рече: "Ухватите тога Турчина, убите га". Човека који беше дошао ухватише. Поред краља је био један везир и он рече: "Хај за бога! Шта то чините? Ви уништите Босну вилајет, уз Босну ви и себе упропастите! Него ухватите ви тога Турчина и извините се за ову погрешку. То човечност захтева". И тако ослободише овог посланика и посланик дође цару, па му исприча све што је видео.

Исламски гњев обузе султана. Покупи војску и одлучи да пође у рат. Провали у Босну. Босански краљ побеже. Имао је један веома тврд град. У тај се град затвори. И султан тамо дође и нападе на град. Опседе варош, па стаде. У томе је био извештен, да се краљ у граду затворио. Султан Махмуд паши нареди: "Брзо иди нападни краља и немој да одуговлачиш". И Махмуд паша тамо пође. Паде под град у коме се беше затворио краљ. Тад он посла краљу поруку. На то му краљ посла одговор по једном човеку. Махмуд паша га упита: "У каквој си служби код краља, кад је баш тебе послао?" На то овај неверник одговори: "Ја сам његов слуга који му је од оца остао. Још сам код њега⁴⁸⁸ и његов сам повереник". А на то ће му Махмуд паша рећи: "Дакле твој⁴⁸⁹ краљ ће бити обавештен. А да ли знате који је ово цар који против вас долази?" На ово питање неверник одговори: "Тај који долази јесте турски старешина". Махмуд паша му рече: "Хеј! Ниси савет схватио, рече му, то је цар који је освојио Цариград, Трапезунд, Србију, Мореју и земље још многих других владалаца и који је те земље поделио својим службеницима. Саберите памет у главу, велим вам, и добро утувите мој савет". А на то му овај одговори: "Шта хоћеш тиме да кажеш?" Махмуд паша му на то одговори: "Нека краљ дође и пољуби цару руку, и нека му преда неке градове, и нека се подвргне плаћању харача. Цар нека у те градове смести своју војску, па по том нека се краљ опет у своју земљу са својим

⁴⁸⁸ Невгир-реч непознатог значења.

⁴⁸⁹ Има реч сатун што значи који се продаје.